Pia Kola-Torvinen
Opetusneuvos
Opetushallitus

21.2.2024 OPH-850-2024

Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029

Sivistysvaliokunta on pyytänyt Opetushallitukselta asiantuntijalausunnon E 58/2023 vp Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024–2029. Lausuntoa on pyydetty erityisesti sivistysvaliokunnan toimialan kannalta: osaaminen, koulutus, tutkimus, nuoriso.

Opetushallitus näkee hyvänä, että tavoitteisiin on nostettu esille toimet koulutustason nostamiseksi ja jatkuvan oppimisen vahvistamiseksi EU:n tasolla. Linjaukset liittyen liikkuvuuden edistämiseen sekä koulutustason nostamiseen ovat erittäin kannatettavia, erityisesti ottaen huomioon, että suomalaisten opiskelijaliikkuvuusjaksojen kokonaismäärä on vähentynyt eri koulutusasteilla ja sektoreilla jo monen vuoden ajan.

Opetushallituksen vastuulla olevien EU-ohjelmien näkökulmasta on keskeistä, että Suomi edistää EU:n lisäpanostuksia Suomen tärkeäksi katsomiin kohteisiin, ensisijaisesti budjetin sisältä. Suomi on kotiuttanut ohjelmien kautta maksuosuuttamme enemmän EU-varoja, ja oppilaitoksemme ovat yhä riippuvaisempia muun muassa Erasmus+ -ohjelman rahoituksesta oman kansainvälisen toimintansa rahoittamiseksi.

Lisäksi Opetushallitus korostaa erityisesti seuraavia asioita vastuullamme olevien EU-ohjelmien näkökulmasta:

- Kansainvälisyysosaaminen on osa perustaitojamme yhä keskinäisriippuvaisemmassa maailmassa, ja tukee muun muassa avarakatseisuutta, laajan osaamisen hankkimista, oman elämänuran löytämistä, yhteiskunnallisten ja työelämään liittyvien verkostojen luomista, elinkeino- ja yrityselämän sekä myös alueiden elinvoiman kehittymistä.

- Kansainvälistymisen ja liikkuvuuden lisääminen palvelee työ- ja yrityselämämme tarpeita ja vastaa omalta osaltaan myös osaajapulaan: kansainvälisen osaamisen vahvistaminen edistää Suomen pitovoimaa. Kansainvälinen Suomi on houkuttelevampi ja vastaanottavampi ulkomaisille osaajille.

- Erasmus+ kansallisten toimistojen johtajien toimesta on budjettitarpeiden osalta arvioitu EU-tasolla, että tämän ohjelmakauden viimeisen vuoden 2027 tason ylläpito seuraavalla Erasmus+ -ohjelmakaudella 2028–2034 vaatisi vähintään kaksinkertaisen rahoituksen ja vähäinenkin toimintojen kasvattaminen seuraavalle ohjelmakaudelle kolminkertaisen ohjelmabudjetin.

Opetushallitus näkee tärkeänä, että perusoikeus- ja demokratiapolitiikan sekä sukupuolten tasa-arvon pitkäjänteistä kehitystyötä jatketaan EU:ssa. Opetushallitus on edistänyt toimillaan demokraattista osallisuutta ja ihmisoikeuskasvatusta edistäviä pedagogisia käytänteitä koulutuksessa. Opetushallitus näkee, että kansainvälinen asiantuntijaverkostoyhteistyö on erityisen tärkeää; Suomi on ollut edelläkävijämaa Euroopan neuvoston demokratiakompetenssien viitekehyksen toteuttamisessa opetussuunnitelmien ja koulujen pedagogisten käytänteiden saralla. Opetushallitus edistää sukupuolten tasa-arvoa oppilaitoksissa tukemalla toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman ja yhdenvertaisuussuunnitelman laatimista ja päivittämistä.

Opetushallituksen näkemyksen mukaan seuraavalla rahoituskehyskaudella varojen suuntaaminen tutkimukseen, innovaatioihin ja osaamiseen sekä digitalisaatiota, puhdasta siirtymää ja kokonaisturvallisuutta edistäviin toimiin ovat ajankohtaisia ja keskeisiä. Opetushallitus katsoo, että kaikki edellä mainitut tavoitteet ovat tärkeitä ja niiden edistämiseen kasvatuksella ja koulutuksella on tärkeä roolinsa.

Opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteet määrittävät eri kouluasteille oppimisen ja osaamisen tavoitteet. Kestävyysosaamisen, kiertotalouden ja vihreän siirtymän edistämiseen tarvittava osaaminen hiilineutraaliudesta ja resurssitehokkuudesta ovat teemoja, joiden on tarpeen näkyä entistä enemmän eri kouluasteiden opetuksessa ja EU-yhteistyössä. Puhtaan energian investointien toteuttamisessa tarvitaan niin korkea- kuin

ammatillisen koulutuksenkin osaajia. Ammatillisen koulutuksen tutkintoja kehitetään parhaillaan siten, että varmistetaan eri ammateissa toimivien digivihreän siirtymän edellyttämä osaaminen.

Kasvatuksen ja koulutuksen digitalisaation linjaukset 2027 julkaistiin vuonna 2023 ja niiden mukaan Suomi on maailman johtava kestävän digitalisaation kehittäjä ja hyödyntäjä kasvatuksessa, opetuksessa ja koulutuksessa vuonna 2027. Opetushallitus on osallistunut aktiivisesti linjausten valmisteluun yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa ja käynnistänyt toimenpiteitä linjausten toteuttamiseksi.

Suomen asema nähdään sitä turvatumpana, mitä yhtenäisempi ja vahvempi toimija EU on. Eurooppalainen yhteistyö ja koulutuksen rooli hallinnonalan eurooppalaisessa yhteistyössä vahvistaa osaltaan EU-tasolla yhteiskunnan eri sektoreiden yhteistyötä ja edelleen unionin yhtenäisyyttä. Yhteiskunnan turvallisuustilanteen takia sivistyksellä, kasvatuksella ja koulutuksella on henkisen kriisinkestävyyden ylläpitämisessä erityinen merkitys lapsille, oppilaille ja opiskelijoille.